

АКТУАЛЬНІ ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ КРИЗИ ТРУДОВОЇ ЗАЙНЯТОСТІ У БЕЗРОБІТНІЙ МОЛОДІ

Рудюк О. В.

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної психології та психодіагностики
Рівненського державного гуманітарного університету
м. Рівне, Україна*

Структурна трансформація сучасного ринку зайнятості характеризується високим ступенем динамічності і суперечливості, що в реаліях пандемії, спричиненої хворобою SARS-CoV-2, проявляється в трендах невизначеності, непередбачуваності та кризовості його розвитку. Тотальні обмежувальні заходи, які були введені упродовж останнього часу більшістю країн світу, вкрай негативно позначилися на настроях усіх суб'єктів ринку трудової зайнятості, подекуди спричинивши кризу більш глобального, психологічного характеру – втрату почуття визначеності і прозорості у відношенні власного майбутнього, депривацією базових потреб, професійну і соціальну маргіналізацію, втрату сенсу життя. Можна констатувати, що у світлі нових обставин життєдіяльності більшість працездатного населення гостр переживає фрустрацію такої визначальної особистісної потреби, як трудова зайнятість. Тому ситуація на сучасному ринку трудової зайнятості актуалізує передо психологами проблему концептуалізації та емпіричного аналізу специфічного класу явищ у структурі життєвого шляху особистості, які зумовлені її включенням у динамічні і суперечливі відношення зайнятості.

Найбільш очевидним проявом кризовості відносин у сфері трудової зайнятості можна назвати безробіття, яке в умовах перманентної соціально-економічної депривації акумулює в собі як потенційні можливості для розвитку адаптивного потенціалу особистості, так і найбільш небезпечні ризики для її цілісного та повноцінного функціонування. Супроводжуючись, як правило, втратою соціального статусу, матеріального статку, звичного кола спілкування, безробіття став сьогодні для багатьох джерелом гострого переживання кризи.

Сьогодні можна обґрунтован категоризувати ситуацію кардинальної перебудови, порушення, деформації, руйнування втрати значимих зв'язків і відносин особистості з інститутом трудової зайнятості як особливий різновид кризи у структурі її життєвого шляху – особистісну кризу зайнятості. Особливою специфікою характеризується криза зайнятості, пов'язана з професійним виключенням (безробіттям) трудовою

незатребуваністю молоді, що вимагає особливого підходу в поясненні релевантних їм негативних соціальних і психологічних ефектів.

Відмітимо, що концептуалізація кризової феноменології у сфері відношень зайнятості має багатий теоретичний та емпіричний досвід розробки (Бойко, 2005; Бринза, 2000; Глуханюк, 2003; Дьомін, 2004; Корчевна, 2005; Павлов, 2006; Рудюк, 2008; Рябова, 2003). Попри високу результативність дослідницьких зусиль, відсутні спроби концептуалізації означеної проблеми через призму аналізу закономірностей когнітивно-сислової детермінації переживання кризи зайнятості у безробітних. Більше того, незважаючи на репрезентативний теоретичний та емпіричний досвід вивчення проблеми кризи зайнятості особистості, фактично відсутні розвідки, присвячені вивченню *особливостей її переживання* молоддю.

Останні тенденції розвитку процесів на ринку зайнятості акцентовані показують збільшення частки безробітних у молодіжній когорті. Специфіка молодіжного ресурсу зайнятості, що володіє оптимумом фізичної енергії, прагненням до швидкої самореалізації, самоствердження, самовизначення в житті, полягає в тому, що молодь в той же час із-за відсутності достатнього трудового, професійного і соціального досвіду є однією з найбільш вразливих соціальних страт і, в силу цього, – менш конкурентоздатною. Розмаїття і невизначеність соціально-професійного вибору, низькі стартові можливості трудової і професійної мобільності, негарантований характер зайнятості визначають необхідність принципів нових стратегій формування і реалізації трудового потенціалу молоді.

При вивченні і вирішенні такого роду проблем потрібний особливий, науково-обґрунтований підхід, методи і техніки, здатні досліджувати операціональні аналоги тих явищ і проблем, які представлені на глибинному особистісному (суб'єктивно-психологічному) рівні і не завжди можуть бути експліковані і репрезентовані засобами традиційного психодіагностичного інструментарію. Власне, емпірична експлікація і «реконструкція» латентних категорій суб'єктивного досвіду безробітних представляє інтерес для багатьох фахівців-психологів практичного спрямування, оскільки на їх основі дозволить зезпечити більш сприятливі умови для оптимізації процесу психологічної допомоги безробітним з урахуванням специфіки суб'єктивно-психологічного профілю їх особистості.

Література:

1. Бойко Г.В. Трансформація уявлення про себе і втрата роботи. Запоріжжя, 2005. 220 с.

2. Брынза И.В. Особенности переживания профессионального кризиса у лиц с различным типом эмоциональности : дис. ... канд. психол. наук. Одесса, 2000. 206 с.
3. Глуханюк Н.С., Колобкова А.И., Печёркина А.А. Психология безработицы : введение в проблему. 2-е изд., доп. М. : Моск. психол.-соц. ин-т, 2003. 84 с.
4. Дёмин А.Н. Личность в кризисе занятости: стратегии и механизмы преодоления кризиса. Краснодар : Кубан. гос. ун-т, 2004. 315 с.
5. Корчевна О.В. Психологічні чинники формування активності безробітних на ринку праці : автореф. дис. ... канд. психол. наук. К., 2005. 22 с.
6. Павлов Ю.О. Психологічна допомога безробітним у кризовому стані в умовах професійної перепідготовки : дис. ... канд. психол. наук. К., 2006. 221 с.
7. Рудюк О.В. Організація дослідження особистісно-сислової детермінації переживання професійних криз у безробітних. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. : зб. наук. праць : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Рівне : РДГУ, 2008. Вип. 41. С. 162–166.
8. Рябова Е.В. Акмеологические условия преодоления безработными личностно-профессионального кризиса : автореф. дис. ... канд. психол. наук. Калуга, 2003. 17 с.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДЕОНТОЛОГІЇ У МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Сойко І. М.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методик початкової освіти
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'ячука
м. Рівне, Україна*

У даний час стає все більш очевидним, що здійснення процесів модернізації освіти вимагає актуалізації особистісного і професійного потенціалу вчителя. Для цього необхідне створення механізму реальних змін у педагогічній освіті і, перш за все, психолого-педагогічних умов для прийняття майбутнім вчителем цілей і змісту освіти, включення його в самостійний, особистісн значимий процес професійного розвитку.